कलौ कृष्णावतारभेदे अनन्तसंहिता। तस्या न प्रामाणिकत्वमिति स्मार्त्तानुयायिनः। वैष्णवास्तु तन्मूलतयैव चैतन्यदेवस्य कृष्णावतारत्वमिच्छन्ति। वयं तु तस्याः प्रामाणिकत्वे संवादिमूलग्रन्थान्तरस्यादर्शनात् उदासीना इत्यतः न किञ्चित् ब्रूमहे। यदि चासौ अवतारः यदि वा न, तथापि तस्य वैष्णवसम्प्रदायगुरुत्वात् पूज्यत्वं मन्यामहे चैतन्यचन्द्रोदयः चैतन्यचरितामृतं चैतन्यभागवतम् इत्यादयो ग्रन्थाः तन्माहात्म्यावेदका वैष्णवसम्प्रदायप्रसिद्धाः सन्ति। [दिकं दृश्यम्।

चैतन्यभैरवी स्त्री तन्त्रसारोक्ते भैरवीभेदे तत्र तन्मन्त्रा-

चैत्त न० चित्तस्येदम् अण्। चित्तसम्बन्धिनि १स्मरणादौ। "चन्द्रचतुर्मुखशङ्कराच्युतैः क्रमाद्भिन्नतेन मनोबुद्ध्यहङ्कारचित्ताख्येनान्तरिन्द्रियचतुष्केण क्रमात् संशयनिश्चयाहङ्कार्य्यचैत्तांश्च सर्व्वानेतान् स्थूलविषयाननुभवतः" वेदान्तसा०। २चित्ताभिमानिके क्षेत्रज्ञे "चेत्येन हृदयं चैत्तः क्षेत्रज्ञः प्राविशद्यदा। विराट् तदैव पुरुषः सलिलादुदतिष्ठत" भाग०।३।२६।५९। बौद्धमते विज्ञानस्कन्धातिरिक्ते ४स्कन्धमात्रे। तैस्तु चित्तं चैत्तमिति द्विविधस्यैव पदार्थस्याङ्गीकारेण विज्ञानातिरिक्तस्य चैत्तत्वात्। बुद्धशब्दे तद्भेदो दृश्यः।

चैत्य न० चित्याया इदमण्। १आयतने अमरः। २मुखरहिते सचित्ये अचित्ये वा यज्ञायतने भरतः। ३देवायतनमात्रे ४देवकुले (देउल) च। ५बुद्धे ६बिम्बे ७उद्देश्यवृक्षे मेदि०। ८ग्रामादिप्रसिद्धमहावृक्षे। ९देवावासे १०जिनतरौ पु० मेदि०। "सेतुवल्मीकनिम्नास्थिचैत्याद्यैरुपलक्षिता। चैत्यश्मशानसीमासु पुण्यस्थाने सुरालये" याज्ञ०। "चैत्ये भयं ग्रहकृतम्" वृ० स० ५३अ०। "चैत्यस्थाने स्थितं वृक्षे फलवन्तमिव द्विजाः" भा० अनु० १६६अ०। चैत्ये भवः अण् चैत्यस्थे देवभेदे चैत्यमखभेदे शब्दे दृश्यम्।

चैत्यक पु० चैत्य इव कायति कै-क। अश्वत्थवृक्षे त्रिका०। गिरिव्रजपुरवेष्टकपञ्चगिरिमध्ये २पर्वतभेदे "वैहारो विपुलः शैलो वराहो वृषभस्तथा। तथा ऋषिगिरिस्तात! शुभाश्चैत्यकपञ्चमाः। एते पञ्च महाशृङ्गाः पर्वताः शीतलद्रुमाः। रक्षन्तीवाभिसंहत्य संहताङ्गा गिरिव्रजम्"। "मागधानान्तु रुचिरं चैत्यकान्तरमाप्तवान्" "भक्त्वा भेरीत्रयं तेऽपि चैत्यप्रकारमाद्रवन्"। "मागधानां सुरुचिरं चैत्यकान्तं समाद्रवन्"। "चैत्यकस्य गिरेः शृङ्गं भित्त्वा किमिह छद्मना" भा०स०२०अ०।

चैत्यगृह न० चैत्यस्य समीपे गृहम्। चतुष्पथस्थे चैत्यसन्निहिते गृहे शब्दार्थचि०।

चैत्यतरु पु० कर्म्म०। ग्रामादौ १प्रसिद्धवृक्षे २अश्वत्थवृक्षे रत्नमाला। चैत्यवृक्षादयोऽप्यत्र। "चैत्यतरौ मा पतिता सत्कृतपीडां करोत्युल्का" वृ० स० ३३अ०। "चैत्यद्रुमश्मशानेषु" मनुः। [त्रिका०।

चैत्यमुख पु० चैत्यस्य देवकुस्येव मुखमस्य। कमण्डलौ

चैत्ययज्ञ पु० आश्व० गृह्योक्ते यज्ञभेदे तस्य विधानादि यथा "चैत्ययज्ञे प्राक् स्विष्टकृतश्चैत्याय बलिं हरेत्" सू०। चैत्ये भवाश्चैत्याः। शङ्करः पशुपतिः आर्या ज्येष्ठा इत्येवमादयः। यदि कस्यैचिद्देवतायै प्रति शृणोति यदि आत्मनोऽभिप्रेतं वस्तु लब्धं ततस्त्वा महमाज्येन स्थालीपाकेन पशुना वा यक्ष्यामीति ततो लब्धे वस्तुनि तस्य तेन यागं कुर्यात् स चैत्ययज्ञः। तत्र स्विष्टकृतः प्राक् चैत्याय बलिं हरेत् नमस्कारान्तेन नामधेयेन पुनश्चैत्यस्य ग्रहणं प्रत्यक्षहरणार्थम्। तेन चैत्यायतने एवोपलेपनादि कुर्य्यात्" ना० वृ०। "यद्यु वै विदेशस्थं पलाशदूतेन यत्र वेच्छा वनस्पते इत्येतयर्चा द्वौ पिण्डौ कृत्वा वीवधेऽभ्याधाय दूताय प्रयच्छेदिमन्तस्मै बलिं हरेति चैनं ब्रूयादयं तुभ्यमिति यो दूताय" सू०। "यदि विदेशस्थं चैत्यं यजेत् तदा पलाशदूतेन बलिं हरेत्। पलाशेन दूतं वीवधञ्च कुर्यात्। यत्र वेच्छेत्यृचा द्वौ पिण्डौ कृत्वा वीवधेऽभ्याधाय दूताय प्रयच्छेत्। तयोरेकं पिण्डं निर्दिश्य दूतं वदति इमं तस्मै बलिं हरेति। अपरं दूताय प्रयच्छति अयं तुभ्यमिति। एतयर्चेति वचनम् अन्यत्र पादग्रहणेऽपि क्वचित् सूक्तं भवतीत्येवमर्थम्। तेन "आत्वाहार्षमन्तरेधीति ऋषभं मा समानानामिति" च सूक्तं सिद्धम्। अन्ये पुनरभ्यासार्थं मन्यन्ते पिण्डकरणे वीवधाभ्याधाने दूताय प्रदानेइति ना० वृ०। "प्रति भयं चेदन्तरा शस्त्रमपि किञ्चित्" सू०। "कर्त्तुश्चैत्यस्य च मध्ये भयमस्ति चेत् शस्त्रमपि किञ्चित् दद्यात् दूताय" ना० वृ०। "नाव्या चेत् नद्यन्तरा प्लवरूपमपि किञ्चिदनेन तरितव्यमिति" सू०। "उभयोर्मध्ये यदि नावा तार्या नदी स्यात् तदा प्लवरूपमपि किञ्चित् दद्यात् अनेनेति मन्त्रेण" ना०वृ०। "धन्वन्तरियज्ञे ब्रह्माणमग्निं चान्तरा पुरो-